

The Making of Biblical Womanhood

Jinsi ilivyobuniwa kile kinachoitwa “Nafasi ya Kibiblia ya Mwanamke”

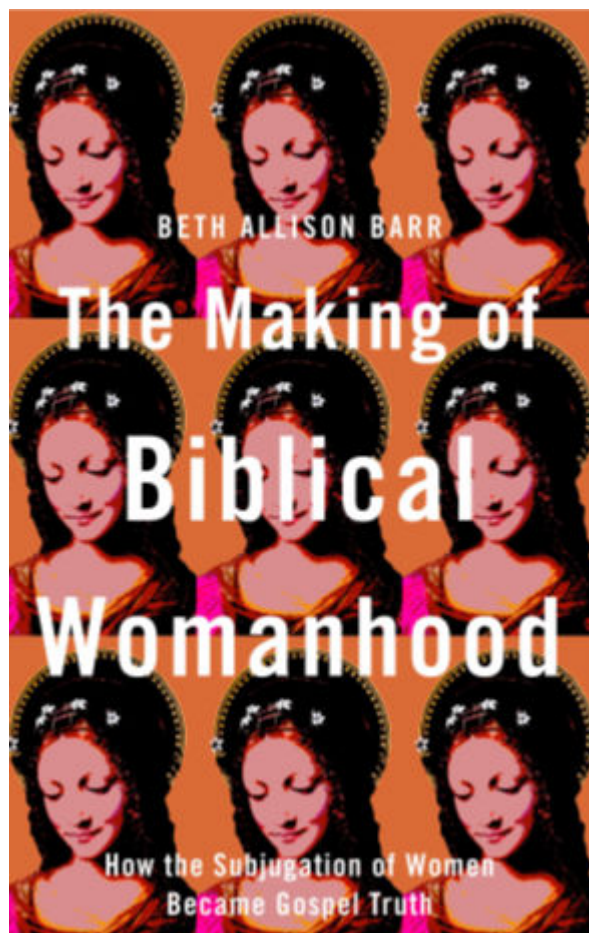
How the Subjugation of Women Became Gospel Truth

Jinsi kutiishwa kwa mwanamke kulivyogeuzwa kuwa kweli ya Injili

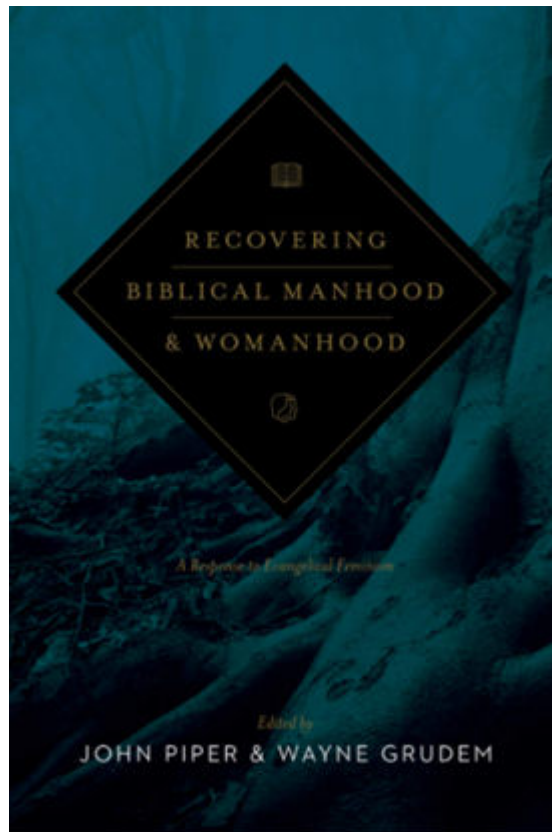
Mwandishi: Beth Allison Barr, profesa wa historia (hasa historia ya Zama za Kati) katika Baylor University

Beth Allison Barr · tafsiri ya Kijerumani: Hans-Jörg Ronsdorf · Aprili 2021 · imerekebishwa Oktoba 2026

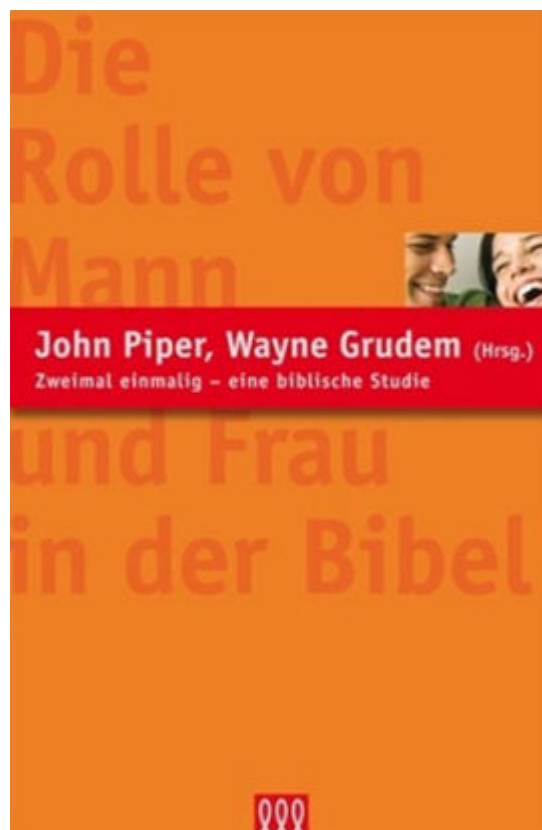
Kitabu hiki ni mojawapo ya majibu kwa kitabu kilichochapishwa Marekani mwaka 1991: *Recovering Biblical Manhood & Womanhood*. Kitabu hicho kinatetea waziwazi uelewa wa majukumu ya mwanamume na mwanamke unaotegemea ngazi za mamlaka, katika ndoa, kanisa na jamii. Tangu mwaka 2008 kinapatikana pia kwa Kijerumani (tazama chini). Waandishi, au wahariri, ni Wayne Grudem (anayejulikana kwa kitabu chake cha theolojia ya mafundisho “*Biblische Dogmatik*”, kinachopatikana pia kwa Kijerumani) na mwanatheolojia maarufu John Piper.

Ni jibu kwa kitabu hiki:

Kwa Kijerumani:

<https://www.3lverlag.de/schnellbestellung/289-die-rolle-von-mann-und-frau-in-der-bibel.html>

Yaliyomo

Shukrani

Utangulizi

1. Mwanzo wa mfumo dume
2. Itakuwaje kama “Nafasi ya Kibiblia ya Mwanamke” haitoki kwa Paulo hata kidogo?
3. Kumbukumbu yetu teule ya Zama za Kati
4. Gharama ya Matengenezo ya Kanisa kwa wanawake wa kiinjili
5. Kufutwa kwa wanawake katika Biblia ya Kiingereza
6. Kutakaswa kwa unyenyekevu
7. Kuiinua “Nafasi ya Kibiblia ya Mwanamke” kuwa kweli ya Injili
8. Je, si wakati umefika wa kuwaweka wanawake huru?

Sehemu ya kusoma: tafsiri ya Sura ya 2 (bila tanbihi)

Itakuwaje kama “Nafasi ya Kibiblia ya Mwanamke” yetu haitoki kwa Paulo?

“NINAMCHUKIA PAULO!”

Siwezi kuwaambia ni mara ngapi nimesikia maneno haya kutoka kwa wanafunzi wangu – mara nyingi wanawake vijana walioumizwa, kwa kweli waliobaki na makovu, kwa jinsi Paulo alivyotumiwa dhidi yao, walipoambiwa kwamba wanapaswa kunyamaza (1 Wakorintho 14), kuwanyenyekea waume zao (Waefeso 5), wasifundishe wala wasiwe na mamlaka juu ya wanaume (1 Timotheo 2), na wafanye kazi nyumbani (Tito 2). Walifundishwa kwamba Mungu amewapangia wanawake kufuata uongozi wa wanaume (1 Wakorintho 11) na kukazia familia na nyumba (Wakolosai 3; 1 Petro 3), na kwamba shughuli nyingine zaidi ya familia zinapaswa kuwa za daraja la pili kwa wanawake – na kama zipo, basi mara nyingi kwa sababu ya shida, au baada ya watoto wao kuondoka nyumbani.

Miaka michache iliyopita mwanafunzi mmoja wa kike alikuja ofisini kwangu, eti kuzungumzia kazi yake ya darasani, lakini haraka ikawa wazi kwamba alichotaka kweli kuzungumzia ni wito wake. Aliniuliza: Je, Mungu alikuwa kuwa profesa, na pia mama na mke wa mchungaji? Ilikuwa vigumu? Je, ulijisikia hatia kwa sababu ulifanya kazi nje ya nyumbani? Je, mumeo alikuunga mkono? Watu katika kanisa lako walifikiri nini? Alisimulia kuchanganyikiwa kwake kama Mkristo mwanamke anayejali kazi yake ya baadaye, kutoka katika mazingira ya kihafidhina, aliyejaribu kupatanisha matarajio ya kanisa na familia na malengo yake ya kikazi. Mazungumzo aliyokuwa nayo hivi karibuni na baba yake yalikuwa yamemkasirisha. Kwa kuwa alikuwa na wasiwasi kuhusu somo lake kuu, alikuwa amemwomba ushauri. Baba yake alijaribu kutuliza hofu zake kwa kusema kwamba somo lake kuu halikuwa muhimu sana, kwa kuwa hata hivyo angeolewa na asingefanya kazi. Kwa mshtuko alijibu: “Baba, kweli unanipeleka chuoni miaka minne ili nisiitumie kamwe shahada yangu?”

Mtazamo wa baba huyo kuhusu wanawake wanaofanya kazi nje ya nyumbani si wa ajabu. Kama tulivyoona, utafiti wa Barna wa mwaka 2017 uligundua kwamba Wamarekani kwa ujumla wanazidi kuridhika na wanawake katika nafasi za uongozi, na wanaelewa zaidi vikwazo vikubwa ambavyo

wanawake hukutana navyo kazini – lakini Wakristo wa kiinjili wako nyuma. Huenda pengo la kushangaza zaidi katika mtazamo wa Wakristo wa kiinjili linahusu wanawake katika nafasi fulani za uongozi. Mwaka 2016 nilieleza kwamba mtazamo wa Wayne Grudem kuhusu wanawake – kwamba hawapaswi kamwe kuwa na mamlaka juu ya wanaume – ulimfanya ashindwe kumuunga mkono mgombea mwanamke wa urais. Utafiti wa Barna unaonyesha kwamba nilikuwa sahihi. Viongozi weupe wa kiinjili kama Grudem, waliomuunga mkono Donald Trump katika kugombea urais, ni sehemu ya kundi ambalo linaridhika kidogo kuliko makundi yote na rais mwanamke. Angalau kwa baadhi ya wapiga kura wa kiinjili na wa chama cha Republican (asilimia 27–35), tatizo la Hillary Clinton halikuwa tu kwamba ni wa chama cha Democratic, bali pia kwamba ni mwanamke (asilimia 27 ya wapiga kura wa kiinjili na asilimia 35 ya wapiga kura wa Republican walisema kwamba hawaridhiki na rais mwanamke). Miaka mitatu baadaye sikushangaa kwamba ombi la Elizabeth Warren la kugombea urais lilikatwa na shoka lile lile la ubaguzi wa kijinsia.

Mawazo yana matokeo. Imani hizi za kiinjili – sababu zinazotolewa kudai kwamba unyenyekevu wa mwanamke hauwezi kubadilika – zina mizizi katika jinsi wanavyomfasiri Paulo. Council on Biblical Manhood and Womanhood linaweza kuanza muhtasari wake wa ukamilishano¹ kwa Mwanzo 2, lakini usomaji wake wa simulizi hilo la uumbaji unatoka katika 1 Wakorintho 11 na 1 Timotheo 2. Maneno ya Paulo yanaamua kila upande wa mafundisho ya ukamilishano. Wakristo wa kiinjili husoma maandiko ya Paulo kana kwamba yanaweka tofauti za kudumu za majukumu kati ya jinsia, zilizoamriwa na Mungu. Wanaume wana mamlaka ambayo wanawake hawana.

Wanaume wanaongoza, wanawake wanafuata. Paulo ndiye anayetuambia hivyo.

Je, ni ajabu kwamba wanafunzi wangu wanamchukia Paulo?

Lakini itakuwaje kama tumemsoma Paulo vibaya? Katika miaka ya mwanzo ya huduma yetu kwa vijana, mimi na mume wangu tulichukua kundi la vijana kwenda kwenye kongamano la uinjilisti la mwisho wa juma. Mmoja wa wazungumzaji alifunua silaha yake ya siri ya uinjilisti – swali: “Itakuwaje kama umekosea?” Sikumbuki mengi kutoka katika kongamano hilo, lakini swali hili lilibaki moyoni mwangu. Nimeliona kuwa la msaada katika kazi yangu kama mwanahistoria – itakuwaje kama nimekosea katika hitimisho langu? Je, niko tayari kuufikiria upya ushahidi? Nimeliona kuwa la msaada kama mwalimu, hasa mwanafunzi anaponiletea wazo tofauti. Swali “Itakuwaje kama nimekosea?” linanisaidia kuwasikiliza wengine vizuri zaidi. Linanifanya niwe mnyenyekevu. Linanifanya niwe msomi bora zaidi.

Basi hili ndilo swali langu kwa Wakristo wa kiinjili wa ukamilishano: Itakuwaje kama mmeekosea? Itakuwaje kama Wakristo wa kiinjili wamemwelewa Paulo kupitia miwani ya utamaduni wa kisasa, badala ya jinsi Paulo alivyotaka aeleweke? Vuguvugu la kiinjili linaogopa kwamba kukubali uongozi wa wanawake ni kupiga magoti mbele ya shinikizo la utamaduni. Lakini itakuwaje kama kanisa linapiga magoti mbele ya shinikizo la utamaduni kwa kuukataa uongozi wa wanawake? Itakuwaje kama tafsiri yetu ya Paulo – na kwa sababu hiyo kuwatenga wanawake na kazi za uongozi – badala ya kuwa usomaji “rahisi na wa kawaida”, inatokana na kufuata mtazamo na namna za kufikiri zinazotuzunguka? Huenda Wakristo wa zamani walimtumia Paulo kuwatenga wanawake na uongozi, lakini hilo halimaanishi kwamba unyenyekevu wa wanawake ni wa kibiblia. Linamaanisha tu kwamba Wakristo wa leo wanarudia kosa lile lile la Wakristo wa zamani – kwa kuuelekeza mwenendo wetu kwa wanawake kulingana na ulimwengu unaotuzunguka, badala ya ulimwengu ambao Yesu anatuonyesha kuwa unawezekana.

Kwa hiyo wanafunzi wangu wanaposema kwamba “wanamchukia Paulo”, ninawajibu: Si Paulo mnayemchukia; bali mnachukia jinsi nyaraka za Paulo zilivyogeuzwa kuwa msingi wa uelewa wa majukumu ya kibiblia ya jinsia unaowakandamiza wanawake. Beverly Roberts Gaventa, msomi anayeongoza katika utafiti kuhusu Paulo, analalamika kwamba Wakristo wa kiinjili wametumia muda mwingi sana “kuchunguza mistari ya nyaraka za Paulo ili kutafuta kauli za kitheolojia na miongozo ya kimaadili inayopaswa kufuatwa kwa ukali”, hivi kwamba tumelikosa lengo kubwa zaidi la Paulo. Tumeupunguza mwito wake wa kuwa kitu kimoja hadi kulinda mipaka kwa ajili ya kufanana; tumebadilisha “tabia kali ya kimapinduzi” ya mwili wa Kristo kwa ngazi ngumu za jinsia na nguvu. Badala ya “kufikiri pamoja na Paulo”, kama Gaventa anavyosihi, Wakristo wa kiinjili wamengeuza Paulo kuwa silaha kwa ajili ya vita vyetu wenyewe vya kitamaduni. Mtaalamu wa Agano Jipya Boykin Sanders anaeleza kwamba wakati umefika wa kumwelewa Paulo kwa usahihi linapokuja suala la wanawake. Kwa herufi nzito chini ya kichwa “Hakuna mwanamume wala mwanamke” anatoa hoja: “Funzo kwa kanisa la watu weusi hapa ni kwamba ubaguzi wa kijinsia katika kazi ya kanisa haukubaliki.” Paulo anatuonyesha kwamba ubaguzi wa kijinsia ni “kurudi katika njia za ulimwengu”, nasi tumeitwa katika “ulimwengu mpya wa Injili ya Kristo aliyesulibiwa”.

Ukweli – uhalisia wa kiinjili – ni kwamba tumejikita sana katika kumfanya Paulo afanane nasi, hata tumesahau kufanana na kile ambacho Paulo anatuitia: kuwa kitu kimoja katika Kristo. Badala ya kuchagua lililo bora na kuushika “ulimwengu mpya wa Injili ya Kristo aliyesulibiwa”, tumeamua kuendelea kufanya kile ambacho wanadamu wamekuwa wakifanya siku zote: kujenga mnara wetu wenyewe wa ngazi za mamlaka na nguvu.

Kwa sababu tunaweza kumsoma Paulo kwa namna nyingine

Kasisi mmoja wa Zama za Kati ndiye aliyetunga mahubiri ninayoyapenda zaidi kuhusu ndoa. Si watu wengi wanaolijua jina lake, ingawa Dorothy L. Sayers aliuteka moyo wangu kwa kumnukuu katika riwaya yake maarufu ya upelelezi “The Nine Tailors” (kwa Kijerumani “Die neun Schneider”; kitabu kingine ninachokipenda sana). Jina lake lilikuwa John Mirk, naye aliishi magharibi mwa Uingereza mwishoni mwa karne ya kumi na nne na mwanzoni mwa karne ya kumi na tano. Mkusanyiko wake wa mahubiri, Festial, ulipendwa sana nchini Uingereza – ulipendwa kiasi kwamba toleo la kwanza la mahubiri rasmi ya Kiprotestanti mwaka 1547 liliandikwa kwa sehemu ili kupinga ushawishi wake. Kuna ushahidi kwamba mahubiri ya Festial yalichapishwa hadi kabla tu ya Matengenezo ya Kanisa, na kwamba Festial, licha ya mafundisho yake ya Kikatoliki, iliendelea kuhubiriwa katika kipindi chote cha utawala wa Malkia Elizabeth I.

Sikilizeni jinsi mahubiri haya ya Festial yanavyoeleza uhusiano wa ndoa kati ya mume na mke: “Basi kwa agizo la Mungu mwanamume na amchukue mke wa umri ule ule, wa hadhi ile ile na wa ukoo ule ule.” Maandishi yanaendelea: “Kwa hiyo mwanamume atamwacha baba yake na mama yake na kwenda kwake kama kwa sehemu ya nafsi yake mwenyewe, naye atampenda na yeye atampenda, kwa kweli wao kwa wao, na hao wawili watakuwa mwili mmoja.” Mahubiri hayakazii ngazi za mamlaka, bali jinsi mume na mke wanavyopaswa kupendana “kwa kweli wao kwa wao” na kuwa “mwili mmoja”. Kasisi anapobariki pete ya mke, anaeleza kwamba pete hiyo “inamwakilisha Mungu, ambaye hana mwanzo wala mwisho, na anaivisha kidoleni mwake chenye mshipa unaoenda moyoni mwake, kuonyesha kwamba anapaswa kumpenda Mungu kuliko vyote, kisha mumewe”. Pete inatangaza kwamba uaminifu wa mwanamke ni wa Mungu kwanza, kisha wa mumewe. Ingawa mahubiri haya yamejaa vifungu vya Biblia, na yananukuu kwa wingi Mwanzo 1-3 pamoja na Mathayo 22 na Yohana 2,

hayamnukuu Paulo. Hayana rejeo lolote kwa Waefeso, Wakolosai, Tito, wala hata 1 Petro – maandiko ya Agano Jipya yanayojulikana kuwa na agizo kwa wanawake kuwanyenyekea waume zao. Vifungu hivi vya Agano Jipya, vinavyojulikana kama “orodha za kanuni za nyumbani”² (Waefeso 5:21-6:9; Wakolosai 3:18-4:1; 1 Petro 2:18-3:7; Tito 2:1-10), vinatawala mijadala ya kisasa kuhusu majukumu ya kijinsia, na viliweka msingi wa mabadiliko katika nyongeza ya mwaka 1998 ya “Baptist Faith and Message”, kwamba wake wanapaswa “kunyenyekea kwa moyo mwema” chini ya mamlaka ya waume zao. Lakini mahubiri ya Mirk ya Zama za Kati “yanatoa uzito mdogo sana kwa unyenyekevu wa mke kama msingi wa maisha mazuri ya ndoa”, anaeleza mwanahistoria Christine Peters. Mirk haelezi kwamba mke anapaswa kumtii mumewe. Kwa kweli mahubiri yake yanasisitiza kwamba Hawa aliingia matatani hasa kwa sababu alimpenda mumewe kupita kiasi; kwa hiyo pete ya ndoa si ishara kwamba mke ni mali ya mumewe – ni ukumbusho kwa wake kumweka Mungu mahali pa kwanza.

Katika utafiti wangu nimegundua kwamba katika mahubiri ya Uingereza ya mwishoni mwa Zama za Kati vifungu vya Paulo ambavyo wanafunzi wangu wanaviasi havikuhubiriwa mara nyingi. Hiyo ni tofauti kubwa ukilinganisha na mahubiri katika ulimwengu wa kisasa wa kiinjili – na inashangaza sana, ukizingatia kwamba ulimwengu wa Zama za Kati ulielekea mfumo dume sawasawa na ulimwengu wa kale na ulimwengu wetu wa kisasa (zaidi kuhusu hilo katika sura inayofuata). Ni tofauti kubwa pia na kile tulichofundishwa kuhusu maandiko ya Paulo kuhusu wanawake – kwamba katika historia yote ya Kikristo yametumiwa kama uzi mwekundu usiokatika, ili kudumisha mpango wa Mungu kwamba wanaume waongoze na wanawake wafuate.

Hilo si kweli kabisa. Chukueni kwa mfano Ukatoliki. Wakristo wa kiinjili wanaonekana kufikiri hivi: kwa kuwa mapokeo ya Kikatoliki hayawawekei wanawake wakfu kwa huduma ya ukasisi, basi lazima nayo yanamtumia Paulo kuunga mkono ukichwa wa mwanamume katika ndoa. Sivyo ilivyo, au angalau si hivyo kwa uthabiti. Mtaalamu wa dini Daniel Cere anaeleza: “Katika mapokeo ya Kikatoliki hakujawahi kuwa na mapokeo ya mafundisho rasmi yanayounga mkono unyenyekevu [wa mke katika ndoa].” Mwanahistoria wa Zama za Kati Alcuin Blamires anaeleza “vitendawili vinavyotesa” (vya kivitendo na vya kibiblia) vilivyoyaandama mafundisho ya Kikatoliki ya Zama za Kati kuhusu jinsia, mamlaka na mwili wa Kristo. Kwa mfano, kwa kuwa waume walitenda dhambi, mara nyingi walionekana kuwa viongozi wabaya kwa wake zao – na hivyo kwa wahubiri wa Zama za Kati “mstari wa msingi” wa mamlaka ya mwanamume ukafifia. Kama maandishi moja ya mwanzoni mwa karne ya kumi na tano yalivyotoa hoja, mke hakupaswa kumfuata mumewe kibubusa, kwa sababu – kama yasemavyo mahubiri ya ndoa ya Mirk – alidaiwa uaminifu kwanza kwa Yesu kama “mume wake mkuu kuliko wote”. Kwa wanawake wa Zama za Kati, Yesu kama kichwa angeweza kushinda mamlaka ya mume; wakati mwingine wanawake waliweza hata kuchukua uongozi. Peter Abelard, msomi mashuhuri wa karne ya kumi na mbili, anajadili habari ya Biblia ya mwanamke aliyempaka Yesu mafuta (Mathayo 26:6-13; Marko 14:3-9; Luka 7:37-50). Abelard anaandika kwamba, wakati “mwanamke, na si mwanamume, anaunganishwa na kichwa cha Kristo”, yeye “kwa kweli anamweka kuwa ‘Kristo’.” Kwa kumruhusu mwanamke ampake mafuta, Yesu anaufuta ukuu wa wanaume – anamruhusu mwanamke kufanya kile ambacho hadi wakati huo ni wanaume tu walioweza kukifanya: kumpaka mafuta mfalme. Blamires anaieleza hoja ya Abelard kuwa “mgeuko wa kushangaza wa uhusiano wa kawaida wa kijinsia, ambapo mwili ni wa kike na kichwa ni cha kiume”. Kwa Abelard, kupakwa mafuta kwa Yesu na mwanamke ni “kumpa jina”, anaandika Blamires. “Ni mwanamke huyu anayempaka Mtakatifu wa watakatifu mafuta kuwa Kristo.” Ningeweza kusema mengi zaidi, lakini hoja ni hii: licha ya Wakristo wa kiinjili kung’ang’ania ukichwa wa mwanamume, Wakristo wa zamani na wa sasa hawajakuwa na uhakika hivyo. Msimamo wa Papa Yohane Paulo II katika barua yake ya kitume ya mwaka 1988 (“Mulieris dignitatem”) ni mfano mzuri wa

jambo hili. Anaeleza kwamba kutumia maandiko ya Paulo katika Waefeso 5 kuhalalisha ukuu wa mwanamume na unyenyekevu wa mwanamke katika ndoa kungekuwa sawa na kutumia vifungu hivyo kuhalalisha utumwa.

Kwa sababu Paulo hakuwahi kukusudia kusisitiza unyenyekevu wa wake

Basi tuzungumze kuhusu unyenyekevu wa wake, wazo ambalo Wakristo wa kiinjili wanalitoa katika orodha za kanuni za nyumbani za Agano Jipya. Kama tulivyoona, muktadha wa kihistoria unaonyesha kwamba unyenyekevu wa wake haukuwa lengo la maandiko ya Paulo, hata katika orodha za kanuni za nyumbani. Itakuwaje kama Paulo aliziingiza orodha hizi si ili kuwaagiza Wakristo jinsi ya kufuata ngazi za kijinsia za Dola ya Kirumi, bali ili kuwafundisha kuishi kwa namna tofauti katika mazingira yao ya Kirumi? Itakuwaje kama orodha za kanuni za nyumbani zingeweza kusomwa, si kama “maandiko ya kutisha” ya Agano Jipya kwa wanawake, bali kama upinzani dhidi ya mfumo dume wa Kirumi?

Zikichukuliwa kama zilivyo juu juu (kama “tafsiri rahisi na ya neno kwa neno”), orodha za kanuni za nyumbani zinaonekana kuutakasa muundo wa mfumo dume wa Kirumi: mamlaka ya paterfamilias (mume/baba) juu ya wanawake, watoto na watumwa. Andiko la Wakolosai 3 linaonyesha hili vizuri: “Enyi wake, wanyenyekeeni waume zenu, kama inavyompendeza Bwana. Enyi waume, wapendeni wake zenu, wala msiwe na uchungu juu yao. Enyi watoto, watiini wazazi wenu katika mambo yote, kwa maana hilo linapendeza katika Bwana. Enyi akina baba, msiwachokoze watoto wenu, wasije wakakata tamaa.

Enyi watumwa, watiini katika mambo yote wale walio bwana zenu kwa jinsi ya mwili, si kwa utumishi wa macho tu kama watu wanaotaka kuwapendeza wanadamu, bali kwa moyo mnyofu, mkimcha Bwana” (Wakolosai 3:18-22).

Ikiwa hamjui mengi kuhusu mfumo dume wa Kirumi: ulezi wa wanaume ulikuwa sheria ya Kirumi. Kisheria wake walipaswa kujiweka chini ya mamlaka ya waume zao; wanawake ambao hawakuolewa walipaswa kujiweka chini ya mamlaka ya baba zao au ya ndugu yao wa kiume wa karibu zaidi; wanawake hawakuweza kumiliki mali wala kuendesha biashara peke yao; wanawake hawakuweza kufanya shughuli zozote za kisheria au za kifedha bila mwanamume kutenda kwa niaba yao. Kwa mtazamo huu wa kihistoria, haishangazi kukuta katika maandishi ya Kirumi ya karne ya kwanza (Agano Jipya) mijadala kuhusu wake inayoakisi hali halisi ya maisha ya wake katika ulimwengu wa Kirumi wa karne ya kwanza. Agizo ambalo Paulo alilingiza, kwamba wake wawe chini ya waume zao, ndilo hasa ambalo ulimwengu wa Kirumi ungetarajia.

Sisi kama Wakristo wa kiinjili wa kisasa hatulielewi jambo hili kabisa.

Paulo hakuwaambia Wakristo wa kwanza kwamba wanapaswa kuwa kama watu wengine wote; aliwaambia kwamba kama Wakristo walipaswa kuwa tofauti. Rachel Held Evans anazieleza orodha za Kikristo za kanuni za nyumbani kuwa “mchanganyo mpya wa Yesu” (Jesus-Remix) wa mfumo dume wa Kirumi. Utafiti unaonyesha kwamba neno hili “mchanganyo mpya” linafaa vizuri kuzieleza. Wataalamu wa Agano Jipya Carolyn Osiek na Margaret MacDonald, kwa mfano, wanatoa hoja kwamba mafundisho ya kimaadili yaliyo ndani ya orodha ya kanuni za nyumbani ya Waraka kwa Waefeso “yanapingana” na ulimwengu wa Kigiriki na Kirumi kiasi kwamba, badala ya kuwa ishara ya kufuata ulimwengu, “orodha ya kanuni za nyumbani inaonyeshwa kuwa ndicho kinachowatofautisha waumini hatimaye”. Zikisomwa kwa usahihi, orodha za kanuni za nyumbani haziwaweki huru wanawake peke yao, kama Shi-Min Lu

anavyoandika, bali zinawaweka huru wanafamilia wote kutoka katika “vipengele vya ukandamizaji” vya ulimwengu wa Kirumi. Paulo hakuwalazimisha Wakristo mfumo dume wa Kirumi; Paulo alitumia mchanganyo mpya wa Yesu ili kuwaambia Wakristo jinsi Injili inavyowaweka huru.

Basi tuangalie mchanganyo mpya wa Yesu katika vifungu viwili vinavyofanana vya orodha za kanuni za nyumbani katika maandiko ya Paulo:

[Wakolosai 3:18-19] ***Enyi wake, wanyenyekeeni waume zenu, kama inavyompendeza Bwana. Enyi waume, wapendeni wake zenu, wala msiwe na uchungu juu yao.***

[Waefeso 5:21-22, 25, 28, 33] ***Hali mnanyenyekeana katika kicho cha Kristo. Enyi wake, wanyenyekeeni waume zenu kama kumnyenyekea Bwana. ... Enyi waume, wapendeni wake zenu, kama Kristo naye alivyolipenda kanisa, akajitoa kwa ajili yake, ... Vivyo hivyo imewapasa waume kuwapenda wake zao kama miili yao wenyewe. ... Lakini ninyi nanyi, kila mmoja ampende mkewe kama nafsi yake; wala mke asikose kumstahi mumewe.***

Kama Wakristo wa kisasa, mara moja tunasikia mamlaka ya mwanamume. Enyi wake, wanyenyekeeni waume zenu. Lakini wasikilizaji wa kwanza wa Paulo, Wakristo wa karne ya kwanza, wangesikia mara moja kinyume chake. Enyi waume, wapendeni wake zenu na msiwatendee kamwe kwa ukali. Enyi waume, wapendeni wake zenu, kama Kristo alivyolipenda kanisa na kujitoa kwa ajili yake. Msisitizo wa orodha za Kikristo za kanuni za nyumbani leo si ule ule tena kama ulivyokuwa katika ulimwengu wa Kirumi.

Chukueni kwa mfano mwanafalsafa Aristotle wa karne ya nne KK. Katika kitabu chake “Siasa” (Politics), Aristotle aliandika kile ambacho kingekuja kuwa mojawapo ya maandiko yenye ushawishi mkubwa zaidi kuhusu kanuni za nyumbani katika utamaduni wa Magharibi. Sikilizeni alichosema:

Kuhusu uendeshaji wa nyumba tumeona kwamba kuna sehemu tatu – moja ni utawala wa bwana juu ya watumwa ..., nyingine ni ule wa baba, na ya tatu ni ule wa mume. Mume na baba, kama tulivyoona, anatawala juu ya mke na watoto, wote wawili wakiwa huru; lakini utawala huo unatofautiana: utawala juu ya watoto wake ni wa kifalme, juu ya mkewe ni utawala wa kikatiba. Kwa maana, hata kama kunaweza kuwa na mambo yasiyofuata utaratibu wa maumbile, hata hivyo mwanamume kwa asili anafaa zaidi kutawala kuliko mwanamke. ... Kutokuwa sawa [kati ya mwanamume na mwanamke] ni kwa kudumu. ... Ujasiri wa mwanamume unaonekana katika kuamuru, ule wa mwanamke katika kutii. ... Matabaka yote yanapaswa kuonekana kuwa yamepewa sifa zao maalum; kama mshairi anavyosema kuhusu wanawake: “Ukimya ni utukufu wa mwanamke, lakini huo si utukufu wa mwanamume vivyo hivyo.”

Mnasikia tofauti? Aristotle anawaandikia wanaume hasa kuhusu jinsi wanavyopaswa kutawala, na kwa nini wana haki ya kutawala. Hawahusishi walio chini yao katika mazungumzo. Uendeshaji wa nyumba ni eneo la mwanamume wa Kirumi – kama bwana, baba na mume. Neno hilo linaelekezwa kwa wanaume peke yao.

Kinyume chake, orodha za Kikristo za kanuni za nyumbani zinawaelekea watu wote katika kanisa la nyumbani – wanaume, wanawake, watoto na watumwa. Kila mmoja anahusishwa katika mazungumzo. Mwanatheolojia Lucy Peppiatt anaandika kwamba huu ndio “ufunguo” wa jinsi Wakristo walivyoandikishwa mfumo dume wa Kirumi kutoka ndani. Kwa sababu orodha za Kikristo za kanuni za nyumbani zinawaelekea wanafamilia wote wa nyumba ya Kirumi, badala ya kudhani kwamba kichwa cha kiume ndiye mlezi wao, “zina ndani yake mapinduzi ya nafasi za kawaida walizopewa wanaume,

wanawake, watumwa na watoto, na ya matarajio yaliyowekwa juu yao”. Badala ya kumpa mamlaka mwanamume anayesema na kutenda kwa niaba ya watu wa nyumba yake, orodha za Kikristo za kanuni za nyumbani zinampa kila mwanafamilia – wote wakiwa wameunganishwa kwa imani yao katika Kristo – haki ya kusikia na kutenda kwa ajili yake mwenyewe. Hiyo ni tofauti kubwa mno na muundo wa mfumo dume wa Kirumi. Muundo wa Kikristo wa kanisa la nyumbani unaupinga ulimwengu wa mfumo dume wa Dola ya Kirumi.

Kwa sababu Paulo hakukusudia kuyakazia mamlaka ya mwanamume

Namna orodha za Kikristo za kanuni za nyumbani zinavyoyaunda mamlaka ya mwanamume inaweza pia kusomwa kama upinzani dhidi ya mfumo dume wa Kirumi. Aristotle aliandika ili kuhalalisha mamlaka ya mwanamume. Alisisitiza kutokuwa sawa kwa kudumu kati ya wanaume na wanawake: asili ya mwanamume ni kuamuru, na asili ya mwanamke ni kutii. Orodha za Kikristo za kanuni za nyumbani zinafanya jambo jingine. Katika Wakolosai 3 Paulo anaanza maagizo yake kuhusu nyumba kwa mwito kwanza kwa wake – si kwa mume, ambaye huenda ndiye mwenye kauli ya mwisho (kama Aristotle anavyofanya). Peppiatt na pia Scot McKnight wanasisitiza kwamba Paulo hayakazii nguvu na mamlaka ya mwanamume. Badala yake Paulo anasisitiza kwamba wake wanapaswa kunyenyekea kama inavyofaa katika Bwana (si kwa sababu wao ni duni), na kwamba waume wanapaswa kuwapenda wake zao na kutowatendea kwa ukali. “Badala ya kujenga agizo kwa mke juu ya mamlaka, nguvu, uongozi au hadhi ya mumewe katika ngazi za mamlaka,” anaandika McKnight, “msingi wake ni tofauti kabisa: umejengwa juu ya namna ya maisha ya Bwana.” Yesu, si *paterfamilias* wa Kirumi, ndiye mwenye uongozi wa nyumba ya Kikristo.

Vivyo hivyo, Waefeso 5 inaweza kusomwa kama upinzani dhidi ya mfumo dume wa Kirumi. Wasomi wengi wanatoa hoja kwamba Paulo anauweka mjadala wake wote wa kanuni za nyumbani chini ya mstari wa 21: “Nyenyeekeaneni ninyi kwa ninyi katika kicho cha Kristo.” Mstari huu ukisomwa mwanzoni mwa orodha ya kanuni za nyumbani katika Waraka kwa Waefeso, unabadilisha kila kitu. Ndiyo, wake wanapaswa kunyenyekea, lakini waume pia. Badala ya kusesitiza hali duni ya wanawake, Waefeso 5 inakazia usawa wa wanawake – wanaitwa katika mstari wa 22 kunyenyekea, sawasawa na waume zao wanavyoitwa katika mstari wa 21 kunyenyekea. Badala ya kuwafanya Wakristo kuwa sehemu nyingine tu ya umati wa Kirumi (ambamo unyenyekevu wa mwanamke unasisitizwa), kunyenyekeana katika mstari wa 21 “ni sifa ya namna ya maisha inayowatofautisha waumini na ulimwengu usioamini”.

Kwa sababu ya matokeo yake makubwa, mstari wa 21 unapaswa kutenganishwa na mstari wa 22 katika tafsiri za Biblia zinazotaka kudumisha mtazamo wa ukamilishano (wa ngazi za mamlaka).³ English Standard Version (ESV) inauweka mstari wa 21 mwishoni mwa sehemu ambayo watafsiri wameipa kichwa “Walk in Love”. Hilo linautenganisha mstari wa 21 na mwanzo wa sehemu inayofuata yenye kichwa “Wake na Waume”, inayoanza kwa mstari wa 22: “Enyi wake, wanyenyeekeeni waume zenu kama kumnyenyeekea Bwana.” Kwa njia hii ESV inaamua kukazia unyenyekevu wa mwanamke katika mstari wa 22, na kwa kweli kabisa inautenganisha na jinsi Paulo anavyoudhoofisha mfumo dume wa Kirumi katika mstari wa 21.

Kile ambacho watafsiri wa ESV walifanya katika Waefeso 5 kinanikumbusha ukosoaji wa mwanaakiolojia Ian Morris kuhusu wanaume wa Athene katika Ugiriki ya zama za kale. Si bahati mbaya, anaandika Morris, kwamba mwanaakiolojia wanapata ushahidi mdogo wa vitu kuhusu wanawake katika Athene ya kale. “Wanawake na watumwa wanabaki wasioonekana”, lakini hilo halitokani na “matatizo ya mbinu” au na wasomi kuuweka ushahidi mahali pasipo pake.

“Utamaduni wa raia wanaume uliopenya kila mahali kwa namna isiyo ya kawaida” wa mji-dola wa Kigiriki haukuwatiisha wanawake tu, bali ulidhibiti maeneo waliyoishi wanawake vizuri kiasi kwamba zimebaki alama chache tu zao. Wanawake wanabaki wasioonekana kwa sababu “raia wanaume wa Athene walitaka iwe hivyo”. Kunyenyekea kwa wanawake kunakaziwa katika tafsiri ya ESV ya Waefeso 5, na mwito kwa waume wanyenyekee unapunguzwa uzito – si kwa sababu Paulo alimaanisha hivyo, bali kwa sababu watafsiri wa ESV, ambao ni wakamilishano, walitaka iwe hivyo.

Waefeso 5:21 si mgeuko pekee mkubwa wa mfumo dume wa Kirumi katika sura hii. Paulo anadai pia kwamba wanaume wawapende wake zao kama wanavyoipenda miili yao wenyewe. Je, mlijua kwamba katika ulimwengu wa Kigiriki na Kirumi mwili wa mwanamke ulionekana kuwa mwili wa mwanamume usiokamilika na ulioharibika umbo? Katika maandishi yake “Kuhusu kuzaliwa kwa viumbe”, Aristotle anaandika kwamba “kiumbe wa kike ni kama mwanamume aliyeharibika umbo”, na kwamba “kwa kuwa asili ya kike ni dhaifu zaidi na baridi zaidi ... tunapaswa kuiona hali ya kike kana kwamba ni kasoro ya umbo”. Kwa maana halisi kabisa wanawake walikuwa vilema wa kimaumbile. Bila shaka Aristotle alikubali kwamba kasoro hii ya umbo la kike ilikuwa jambo “la kawaida” na lenye manufaa. Katika karne ya pili BK Galen naye aliwaeleza wanawake kuwa wanaume wasiokamilika, waliokosa joto la kutosha kusukuma viungo vyao vya uzazi nje. Lakini kama Aristotle, alikubali kwamba ilikuwa vizuri kuwepo kwa wanaume hao walioharibika umbo, kwa sababu bila wao uzazi usingewezekana.

Kinyume chake, Paulo haonyeshi chochote cha dharau hii kwa mwili wa mwanamke. Anatangaza kwamba miili ya wanaume haina thamani zaidi wala haistahili zaidi kuliko miili ya wanawake. Wanawake, kama wanaume, wanaweza kuwa “watakatifu, wasio na mawaa”, na wanaume wanapaswa kuupenda mwili wa mwanamke sawasawa na wanavyoipenda mwili wao wenyewe wa kiume (Waefeso 5:27-29). Huwaeleza wanafunzi wangu jinsi kujifunza maandiko ya Paulo kunavyoyakanusha kwa urahisi madai ya John Piper kwamba Ukristo una “sura ya kiume”. Mtu angeweza kudhani kwamba Paulo angejivunia mamlaka yake ya kiume, lakini hafanyi hivyo. Kama Beverly Roberts Gaventa alivyogundua, Paulo anatumia picha za mama mara saba katika nyaraka zake ili kueleza uhusiano wake na makanisa aliyosaidia kuyaanzisha. “Kitakwimu, hii inamaanisha kwamba Paulo anatumia picha za mama mara nyingi zaidi kuliko picha za baba, jambo linalovutia, hasa ukizingatia kwamba karibu hazitajwi kabisa katika mijadala mingi kuhusu nyaraka za Paulo.” Paulo anajieleza mwenyewe – mtume wa kiume – kama mama mjamzito, kama mama anayejifungua, na hata kama mama anayenyonyesha.

Si tu kwamba Paulo anauona mwili wa mwanamke kuwa wa thamani, bali yuko tayari pia “kuacha mamlaka ya baba mkuu wa ukoo kwa ajili ya nafasi itakayomletea aibu, aibu ya mwanamume anayejitambulisha na mwanamke”. Ujumbe wa Paulo ni mzuri kiasi gani, na wa kimapinduzi kiasi gani! Siwezi hata kufikiria jinsi maneno yake yalivyopokewa kwa furaha na wanawake katika makanisa ya karne ya kwanza. Kile kilichoufanya mwili wa mwanamke kuwa dhaifu katika ulimwengu wa Kirumi kiliufanya kuwa na nguvu katika maandiko ya Paulo. Kwa kujivika sura ya kifasihi ya mwanamke, Paulo aliishi kwa vitendo dai kali la maneno yake mwenyewe katika Wagalatia 3:28, kwamba katika Kristo “hakuna tena mwanamume wala mwanamke”.

Wakristo wa Zama za Kati waliichukua lugha ya picha za mama ya Paulo kwa namna ambayo Wakristo wa kisasa hawafanyi. Gaventa anaeleza kwamba ni wasomi wachache tu wa kisasa ambao wameizingatia lugha ya kushangaza ya Paulo ya picha za mama. Kinyume chake, mwanahistoria Caroline Walker Bynum alivutiwa sana na jinsi lugha ya picha za mama ilivyotumiwa mara nyingi na makasisi wanaume katika karne ya kumi na mbili, hata akaandika utafiti wa kufungua njia mpya Jesus as Mother: Studies in the Spirituality of the High Middle Ages. “Swali ninalotaka kuuliza,” anaandika,

“ni kwa nini matumizi ya picha za mama zilizo wazi na za kina ili kumweleza Mungu na Kristo, ambao kwa kawaida huelezwa kuwa wa kiume, yalipendwa sana na watawa wa Kisistersia katika karne ya kumi na mbili.” Anamtaja Anselm wa Canterbury, mtawa wa Kibenediktini aliyekuwa na mtazamo wa mfumo dume kuhusu wanawake, kuwa mmoja wa makasisi wa kwanza wa Zama za Kati walioichukua lugha ya Paulo ya picha za mama. Akifuata waziwazi maandiko ya Paulo katika 1 Wathesalonike 2:7 na Wagalatia 4:19, Anselm anaandika: “Wewe [Paulo] uko miongoni mwa Wakristo kama mlezi anayewatunza watoto wake, na zaidi ya hayo, kwa uangalifu wa upendo wake wa ajabu, anawazaa mara ya pili.” Kwa kuwa tu Wakristo wa kiinjili wa kisasa hawaioni lugha ya kimapinduzi ya Paulo ya picha za mama, haimaanishi kwamba haipo. Inamaanisha tu kwamba kwa mara nyingine tumemwelewa Paulo vibaya.

Kwa sababu jambo lililomhangaisha Paulo halikuwa ngazi za kijinsia za Kirumi

Ushahidi mwingine unaonithibitishia kwamba orodha za kanuni za nyumbani zinapaswa kusomwa kama aina ya upinzani dhidi ya mfumo dume wa Kirumi ni jinsi Wakristo wa kwanza walivyoonekana na ulimwengu wa Kirumi: kama “wanaokiuka kanuni za kijinsia”. Osiek na MacDonald wanatukumbusha kwamba Plinius Mdogo, baada ya kueleza kuteswa kwa wanawake wawili Wakristo aliowaita mashemasi wanawake, aliuita Ukristo “ushirikina uliopotoka na uliopita kiasi”. Wanaandika: “Kwa kuelekeza macho kwenye aina fulani ya uongozi wa wanawake katika kundi hilo – bila kutaja viongozi wanaume – Plinius alidokeza kwamba maadili bora ya uanaume yalikuwa hatarini. Wanawake ndio waliokuwa na udhibiti.” Na kwa mtazamo wa Kirumi hilo lilikuwa la aibu. Wakristo wa kwanza hawakuwaweka wanawake tu katika nafasi za uongozi; walikutana pia kwa usawa – wanaume, wanawake, watoto na watumwa – katika faragha ya nyumbani, mahali ambapo kwa jadi palikuwa pa wanawake. Ukristo ulionekana kupotoka kutoka katika kawaida na kuwa usio na maadili, kwa sababu ulionekana kudhoofisha maadili bora ya uanaume wa Kirumi. Plinius aliuchukia Ukristo kwa sababu haukufuata kanuni za nyumbani za Kirumi – si kwa sababu ulizifuata.

Kwa Wakristo wengi wa kisasa, orodha za kanuni za nyumbani ndizo zinazotutofautisha na ulimwengu. Wakati ufeministi unafanya fujo kote kote kutuzunguka, kama wengi wanavyoamini, kanisa la kiinjili linasimama kama mti uliotunzwa vizuri, uliopandwa kando ya vijito vya maji – imara na tulivu, pamoja na matawi yaliyopangwa kwa ngazi za mamlaka. Kwa kweli ndivyo John Piper na Wayne Grudem wanavyoeleza katika *Recovering Biblical Manhood and Womanhood*. Katika utangulizi wanaandika: “Tunataka kuwasaidia Wakristo kurejesha maono matukufu ya uanaume na uanawake kama Mungu alivyowaumba. ... Tunatumaini kwamba maono haya mapya – maono ya ‘ukamilishano’ wa kibiblia – yatasahihisha makosa ya zamani na pia kuepuka makosa ya upande mwingine yanayotokana na jinsi ufeministi unavyozifuta tofauti za kijinsia alizotoa Mungu.” Ila tu, ulimwengu wa Paulo wa karne ya kwanza usingeziona ngazi za kijinsia za Kirumi kama “maono mapya”. Muundo wa mfumo dume wa Kirumi unaoakisiwa katika orodha za Paulo za kanuni za nyumbani haukuwa “maono mapya”. ***Kutambua nguvu ya paterfamilias ndilo jambo ambalo ulimwengu wa Kirumi ulikuwa tayari ukilifanya. Mfumo dume haukuwa kitu kilichowafanya Wakristo kuwa tofauti; ulikuwa kitu kilichowafanya kuwa sawa na wengine wote.***

Orodha za kanuni za nyumbani za Agano Jipya zinasimulia habari ya jinsi kanisa la kwanza lilivyojaribu kuishi katika ulimwengu usio wa Wakristo na uliozidi kuwa na uadui. Walipaswa kujipanga ndani ya mfumo huo, lakini walipaswa pia kuishikilia Injili ya Kristo. Walipaswa kudumisha mfumo wa mfumo dume wa Kirumi kwa kadiri ilivyowezezekana, lakini walipaswa pia kushikilia thamani na heshima ya kila mwanadamu aliyeumbwa kwa mfano wa Mungu. Paulo aliwapa ramani za ujenzi kwa ajili ya mchanganyo mpya wa mfumo dume wa Kirumi. Badala ya kuwaelekea wanaume kama wenye

mamlaka ya msingi, orodha za Kikristo za kanuni za nyumbani zinamhusisha kila mmoja katika mazungumzo. Badala ya kuhalalisha mamlaka ya mwanamume kwa hali duni ya mwanamke, orodha za Kikristo za kanuni za nyumbani zinathibitisha kwamba wanawake wana thamani sawa na wanaume. Badala ya kukazia unyenyekevu wa mke (kila mtu alifanya hivyo), orodha za Kikristo za kanuni za nyumbani zinamtaka mume afanye kinyume kabisa cha kile ambacho sheria ya Kirumi iliruhusu: kuutoa uhai wake kwa ajili ya mkewe, badala ya kutumia nguvu juu ya maisha yake. Hayo, anaandika Peppiatt, ndiyo “mapinduzi ya Kikristo”. Hilo ndilo linalowatofautisha Wakristo na ulimwengu unaotuzunguka.

Je, inawezekana kwamba tumemwelewa Paulo kinyume kabisa? ***Itakuwaje kama mkazo wake haukuwahi kuwa kwa mwanamume kama kichwa na kwa unyenyekevu wa mwanamke? Itakuwaje kama maono yake yalikuwa makubwa kuliko tulivyowahi kufikiri? Itakuwaje kama Paulo, badala ya kunakili ngazi za kijinsia za kale, alitaka kutuonyesha jinsi Injili ya Kikristo inavyoiweka huru hata nyumba ya Kirumi?***

Miaka michache iliyopita mume wangu alikuwa nje ya mji katika kambi pamoja na vijana wengi wa sekondari wa kanisa letu. Mwanamume ambaye kwa kawaida alifundisha Shule ya Jumapili ya vijana, iliyowajumuisha watoto wote ambao hawakwenda kambini mwisho huo wa juma, alijiripoti kuwa mgonjwa. Mimi nilikuwa chaguo pekee lililopatikana. Kwangu jambo hilo lilikuwa sawa. Napenda kufundisha, na wakati huo nilikuwa katika kilele cha uwezo wangu. Kila juma sikufundisha tu madarasa sita ya shahada ya kwanza katika Baylor University, bali pia wasichana wa sekondari Jumatano jioni, pamoja na wanafunzi wa uzamili, wanafunzi wa shahada ya kwanza na vijana niliokutana nao kama mshauri wao. Kufundisha, hata bila maandalizi, kulikuwa kumekuwa jambo la kawaida kabisa kwangu.

Lakini viongozi wa kanisa letu walikuwa wameweka wazi kwamba wanawake hawaruhusiwi kuwafundisha wanaume – basi. Na kwao uanaume ulianza katika umri wa miaka kumi na mitatu. Kwa hiyo nililazimika kumpigia simu mchungaji. Nililazimika kueleza hali ilivyo na kuomba ruhusa maalum ili niweze kushika nafasi ya mwalimu wa kiume katika darasa lililojaa wavulana na wasichana wa umri wa ujana. Baada ya kimya kirefu niliambiwa kwamba ni sawa, ilimradi nipitie tu maswali ya mahubiri ya juma lililopita na nifanye kazi kama msimamizi wa mazungumzo – si kama mwalimu. Ilinibidi nijizuie kwa nguvu zangu zote ili niseme tu “asante” na kukata simu.

Nina hakika kwamba sehemu ya jambo hilo ilikuwa kiburi changu. Hapa nilikuwa, profesa mwenye shahada ya uzamivu kutoka katika chuo kikuu kikubwa cha utafiti (fani yangu ya pili ni elimu ya dini), na nikaambiwa kwamba siwezi kufundisha Shule ya Jumapili ya vijana wa sekondari. Ndiyo, hilo liliumiza kiburi changu. Lakini hiyo haikuwa sababu pekee ya kukasirika kwangu. Ilikuwa pia kwa sababu niliamini kwamba mchungaji amekosea. ***Sikuruhusiwa kufundisha kwa sababu yeye aliamini kwamba Paulo aliwaambia wanawake wanyamaze na wasiwe na mamlaka juu ya wanaume. Itakuwaje kama Paulo hakuwahi kusema hivyo? Itakuwaje kama, sawasawa na orodha za kanuni za nyumbani, tumemwelewa Paulo vibaya tu kwa sababu tumesahau muktadha wake wa Kirumi? Itakuwaje kama tumechanganya majibu ya Paulo dhidi ya ulimwengu wa kipagani uliomzunguka na maneno ya Paulo mwenyewe?***

Kwa sababu Paulo hakuwaambia wanawake wanyamaze

Kwa kuwa mimi ni mwanahistoria, najua kwamba katika nyaraka za Paulo kuna zaidi ya kile ambacho maneno yake yanasema. Paulo aliyaandikia makanisa aliyoyajua vizuri. Aliyafahamu. “Maswali haya hayatokei bila chanzo,” Gaventa anatumkumbusha kuhusu Waraka wa Kwanza kwa Wakorintho. Paulo

aliyajua mapambano yao, watu wao, wachochezi wao. Hatuhitaji kuzama ndani sana katika historia ili kuelewa misingi ya ujumbe wa Paulo. Tunaweza kutambua kwamba ndani ya kanisa la Korintho kulikuwa kumezuka ushindani kuhusu thamani ya karama mbalimbali za kiroho (kama mfano mmoja). Huenda hatujui habari za kina za moja kwa moja – nani alikuwa amejivuna, na nani aliupendelea unabii kuliko kunena kwa lugha –, lakini tunajua jinsi Paulo alivyowaonya: karama zao zote zinatoka kwa Roho yule yule, karama zao zote zinafanya kazi ndani ya mwili ule ule, na hakuna karama yao inayofanya kazi peke yake. Tunasikia ujumbe wa Paulo waziwazi: katika mwili wa Kristo sote tuna umuhimu sawa. Umbali wa zaidi ya miaka elfu mbili hauifichi maana yake.

Na bado, tukiupuuza muktadha wa kihistoria wa nyaraka za Paulo, tunaweza kuipotosha maana yake na kugeuza vichuguu vyake vidogo kuwa milima. Mfano mzuri sana ni 1 Wakorintho 14:33-36: “Kama ilivyo katika makanisa yote ya watakatifu, wanawake wanyamaze katika makusanyiko, kwa maana hawana ruhusa kunena, bali wanyenyekee, kama vile sheria nayo isemavyo. Lakini wakitaka kujifunza neno lolote, na wawaulize waume zao wenyewe nyumbani; kwa maana ni aibu mwanamke kunena katika kusanyiko. Au je! Neno la Mungu lilitoka kwenu? Au liliwafikia ninyi peke yenu?”

Paulo anaeleza kwamba wanawake wanapaswa kunyamaza, kunyenyekea na kutegemea mamlaka ya kiroho ya waume zao. Je, ni kweli? Kifungu hiki kimekuwa mlima mkubwa kwa Wakristo wa kiinjiili wa kisasa, kinachokaziwa zaidi kuliko, kwa maoni yangu, Paulo alivyowahi kukusudia. Kimekuwa andiko la msingi la mafundisho ya ukamilishano. Hebu tuangalie jinsi uelewa bora wa historia ya Kirumi unavyoweza kubadilisha namna tunavyokifasiri kifungu hiki.

Mwaka 215 KK, Rumi iliyoshindwa vitani na iliyokuwa na upungufu wa fedha ilipitisha sheria mpya. Chanzo chake kilikuwa kushindwa kukubwa zaidi kwa jeshi la Rumi katika historia yake yote. Mwaka mmoja kabla yake, tarehe 2 Agosti, jemadari wa Karthago Hannibal, katika Vita vya Pili vya Wapuni, aliliangamiza jeshi la Rumi huko Cannae. Vyanzo vinasema kwamba siku hiyo askari wa Kirumi kati ya elfu hamsini na elfu sabini walikufa. Hao ni wengi kuliko waliokufa katika baadhi ya mapigano yaliyomwaga damu zaidi katika Vita vya Pili vya Dunia. Mwanahistoria wa Kirumi Livius wa karne ya kwanza alisema kwa mshangao: “Hakika hakuna taifa jingine ambalo lisingeanguka chini ya mzigo kama huo wa msiba.” Ila tu, Rumi haikuwa kama mataifa mengine (na hilo ndilo hasa Livius alilotaka kusema). Rumi haikuanguka. Warumi walijifunga mikanda, wakaunda jeshi jipya na kuendelea. Rumi ilikuwa kielelezo kamili cha uthabiti.

Wanafunzi wangu wanajua kwamba sipendi historia ya kijeshi peke yake. Kwa hiyo ninapoanza kusimulia habari kama hii, wanajua kwamba punde wanawake wataingia katika habari. Na kweli wanaingia. Hatua za Rumi za kubana matumizi zilileta msako mkali dhidi ya kundi lililokuwa likikua la wanawake wa kujitegemea na matajiri – wake na binti walionufaika na kupungua ghafla kwa walezi wa kiume. Huenda Rumi ilifanya hivyo kwa sababu mbili (wanahistoria bado wanabishana kuhusu jambo hili). Sababu moja hakika ilikuwa juhudi za vita. Rumi ilihitaji fedha kutoka kwa kila mtu. Kwa hiyo walipitisha Sheria ya Oppia (Lex Oppia). Wanawake hawakuruhusiwa tena kuvaa mavazi ya anasa, kusafiri kwa magari ya farasi (ndani ya Rumi) isipokuwa katika matukio maalum, wala kumiliki zaidi ya nusu wakia ya dhahabu. Baadhi yao walilazimika hata kuikabidhi serikali mirathi waliyoipata wakati wa vita. Wanawake hawa walihimizwa kutumia fedha zaidi kwa ajili ya Rumi na kidogo kwa ajili yao wenyewe.

Sababu ya pili ambayo huenda iliifanya Rumi kutunga Sheria ya Oppia ilikuwa kupunguza maonyesho ya hadharani ya utajiri wa wanawake. Rumi ilikuwa katika maombolezo baada ya mapigano ya Cannae. Haukuwa wakati wa kufanya sherehe na kuvaa nguo za kifahari. Ulikuwa wakati wa kufunga milango

yote na kupigana hadi kufa (na kwa ujumla ndivyo walivyofanya). Zaidi ya yote, haukuwa wakati ambapo wanawake walikuwa na fedha nyingi kuliko wanaume. Rumi ilikuwa jamii ya mfumo dume, kama tulivyokwisha kuona, na wanawake wa heshima wa Kirumi – wanawake walioolewa, waliokuwa chini ya ulezi wa waume zao – waliwakilisha mafanikio ya jamii ya Kirumi. Wanawake wa kujitegemea na matajiri, walio huru bila uongozi wa wanaume, hawakuwakilisha hivyo.

Aidha, Rumi ilishinda.

Lakini mgogoro ulipokwisha, sheria iliyoziua utajiri wa wanawake ilibaki, wakati sheria zilizoziua utajiri wa wanaume zilifutwa. Kufikia mwaka 195 KK wanawake wa Rumi walikuwa wamechoka. Waliandamana, wakaziua barabara na hata njia za kuelekea Forum (uwanja wa hadhara), wakidai sheria hiyo ifutwe.

Konsuli mmoja, Cato Mzee, alipinga kufutwa kwa sheria hiyo. Sikilizeni alichosema, na kumbukeni kwamba huenda Livius aliiandika hotuba yake wakati wa utawala wa Kaisari Augusto (27 KK hadi 14 BK):

Nyumbani uhuru wetu unashindwa na wazimu wa wanawake, hapa katika Forum unakanyagwa chini ya miguu, na kwa kuwa hatukuwadhibiti mmoja mmoja, sasa tunawaogopa wote kwa pamoja. ... Kwa kweli niliona haya nilipopita hivi karibuni katikati ya kundi la wanawake. ... Ningepaswa kusema: “Ni tabia gani hii? Kuzunguka hadharani, kuziua barabara na kuzungumza na waume wa wanawake wengine! Hamngeweza kuwauliza waume zenu wenyewe jambo hilo hilo nyumbani? Je, mnapendeza zaidi hadharani kwa waume wa wengine kuliko nyumbani kwa waume zenu wenyewe? Na hata nyumbani haiwafai kujishughulisha na sheria gani zinapitishwa au kufutwa hapa.” Babu zetu hawakutaka wanawake washughulikia jambo lolote – hata la binafsi – bila mlezi; walitaka wawe chini ya mamlaka ya wazazi, ndugu au waume; sisi (miungu na itusaidie!) sasa tunawaacha hata kutamani serikali na kuingilia Forum na makusanyiko yetu. Wanafanya nini sasa barabarani na kwenye njia panda, kama si kuwashawishi wakuu wa wananchi (tribuni) wapige kura ya kufuta sheria? ... Wakishinda sasa, ni nini ambacho hawatajaribu? Mara tu watakapoanza kuwa sawa nanyi, watakuwa juu yenu.

Livius aliiandika hotuba hii ya Cato katika historia yake ya Rumi. Plinius Mdogo, aliyeandika karibu na mwisho wa karne ya kwanza, anamwonyesha Livius kama mtu maarufu sana. Livius alikuwa mwandishi aliyependwa na watu wengi, na historia yake lazima ilijulikana sana. Kwa hiyo, kama mwanahistoria, sishangai kwamba mwangwi wa Livius unajitokeza katika Agano Jipya. Sikilizeni tena 1 Wakorintho 14:34-35: “Wanawake wanyamaze katika makanisa. Kwa maana hawaruhusiwi kunena, bali wanyenyekee, kama vile sheria nayo isemavyo. Wakitaka kujua jambo, na wawaulize waume zao nyumbani. Kwa maana ni aibu mwanamke kunena kanisani.” Hapana, maneno si sawa kabisa. Lakini yanakaribiana sana. Ni mwangwi ulio wazi. Kwa maneno mengine: hapa Paulo anachota kutoka katika mazingira yake ya Kirumi.

Hotuba ya Cato si andiko pekee la Kirumi linaloeleza mtazamo huu kuhusu wanawake. Mtaalamu wa Agano Jipya Charles Talbert anatumkumbusha kwamba Juvenal (mwanzoni mwa karne ya pili BK), katika Satira yake ya 6, naye anawahukumu wanawake wanaozunguka hadharani na kuingilia shughuli za serikali za wanaume, badala ya kukaa nyumbani. Ulimwengu wa Kirumi uliwaona wanawake kuwa chini ya mwanamume. Ulimwengu wa Kirumi ulieleza kwamba wanaume wanapaswa kuwapa wake zao habari nyumbani, badala ya wanawake kuzunguka hadharani. Ulimwengu wa Kirumi uliwaamuru wanawake wanyamaze katika mikutano ya hadhara.

Paulo alikuwa raia wa Kirumi aliyeelimika. Bila shaka aliifahamu desturi ya kawaida ya ufasaha wa kusema ya wakati ule: kusahihisha uelewa usio sahihi kwa kuunukuu kwanza na kisha kuukanusha. Paulo anafanya hivyo katika 1 Wakorintho 6 na 7 kwa manukuu yake “vitu vyote ni halali kwangu”, “vyakula ni kwa ajili ya tumbo, na tumbo ni kwa ajili ya vyakula” na “ni heri mwanamume asimguse mwanamke”. Katika mifano hii Paulo ananukuu mitazamo yenye makosa ya ulimwengu wa kipagani, kama “vitu vyote ni halali kwangu”. Kisha Paulo anaibadilisha kwa nguvu. Paulo bila shaka aliifahamu mitazamo ya wakati wake kuhusu wanawake, ikiwemo ile ya Livius, kwamba wanawake wanapaswa kunyamaza hadharani na kupewa habari na waume zao nyumbani. Je, haiwezekani, kama Peppiatt alivyotoa hoja, kwamba katika 1 Wakorintho 11 na 14 Paulo anafanya jambo lile lile analolifanya katika 1 Wakorintho 6 na 7? Kwamba anakanusha desturi mbaya kwa kuzinukuu desturi hizo mbaya, kisha kuzisahihisha? Peppiatt anaandika: “Makatazo kwa wanawake katika Waraka kwa Wakorintho ni mifano ya jinsi Wakorintho walivyowatendea wanawake, kulingana na matarajio na maadili yao wenyewe ya kitamaduni, kinyume na mafundisho ya Paulo.”

Itakuwaje kama Paulo alikuwa na wasiwasi mkubwa kwamba Wakristo wa Korintho waliwawekea wanawake vizuizi vyao wenyewe vya kitamaduni, hata akawashughulikia kuhusu jambo hilo? Alinukuu desturi mbaya ambayo wanaume wa Korintho walitaka kuivuta kutoka ulimwengu wa Kirumi hadi katika ulimwengu wao wa Kikristo, kisha akaipinga. Revised Standard Version (RSV) inaunga mkono dhana kwamba hivyo ndivyo hasa Paulo alivyofanya. Paulo anaeleza kwanza vizuizi vya kitamaduni: “Kama ilivyo katika makanisa yote ya watakatifu, wanawake nao wanyamaze katika makanisa. Kwa maana hawaruhusiwi kunena, bali wanyenyekee, kama vile sheria nayo isemavyo. Wakitaka kujua jambo, na wawaulize waume zao nyumbani. Kwa maana ni aibu mwanamke kunena kanisani” (1 Wakorintho 14:33-35). Kisha Paulo anaingilia kati: “Nini! Je, neno la Mungu lilitoka kwenu, au ninyi ndio wa pekee lililowafikia? Mtu akidhani kwamba yeye ni nabii au amejaa Roho, na akubali kwamba haya ninayowaandikia ni agizo la Bwana. Mtu asipolikubali jambo hili, yeye mwenyewe hakubaliwi. Basi, ndugu zangu, takeni sana kutabiri, wala msikataze kunena kwa lugha; lakini mambo yote yatendeke kwa adabu na kwa utaratibu” (mst. 36-40).

Mara nyingi hufanya zoezi hili darasani. Namwomba mwanafunzi mmoja asome kutoka katika tafsiri yake mwenyewe, kwa kawaida ESV au NIV. Kisha nasoma kwa sauti kutoka RSV, nikiyasisitiza maneno ipasavyo. Ninapopaza sauti: “Nini! Je, neno la Mungu lilitoka kwenu?”, kwa kawaida nasikia darasa zima likishtuka na kuvuta pumzi. Wakati mmoja mwanafunzi wa kike alipaza sauti: “Dkt. Barr! Hilo linabadilisha kila kitu!” Ndiyo, nilimwambia, ndivyo ilivyo.

Ikiwa 1 Wakorintho 14:34-35 inasomwa kama nukuu inayoeleza desturi ya Korintho (jambo ambalo D. W. Odell-Scott mwaka 1983, Charles Talbert mwaka 1987 [Maelezo ya mtafsiri: pia Thomas Schirrmacher mwaka 1991, na Katharine Bushnell tayari miaka 100 iliyopita] na Peppiatt hivi karibuni wamelitolea hoja), basi nia ya Paulo inaonekana kuwa wazi: kutofautisha kile ambacho Wakorintho walikuwa wakifanya (“wanawake wanyamaze”), na kuweka wazi kwamba Wakristo hawapaswi kufuata desturi ya Korintho (“Nini!”). Ingawa siwezi kuhakikisha kwamba hivyo ndivyo Paulo alivyofanya, jambo hili lina maana kubwa (kihistoria). Waraka wa Kwanza kwa Wakorintho tayari una manukuu kadhaa yasiyo ya Paulo, na maneno ya mistari 34-35 yanakaribiana kwa namna ya kushangaza na vyanzo vya Kirumi. Marg Mowczko anaeleza: “Mtazamo kwamba 14:34-35 ni nukuu isiyo ya Paulo ni mmojawapo wa mitazamo michache inayotoa maelezo yanayoeleweka kuhusu badiliko la ghafla la sauti ambalo mistari 34-35 inaleta katika andiko, na pia kuhusu badiliko la ghafla linalofuata la mada, la sauti na la jinsia katika mistari wa 36.” Ikiwa kweli Paulo ananukuu mtazamo wa ulimwengu wa Kirumi ili kuupinga

kwa mtazamo wa Kikristo, basi maana yake ni kinyume kabisa cha kile ambacho wanawake wa kiinjiili wamefundishwa.

Je, inawezekana kwamba Paulo, badala ya kuwaambia wanawake wanyamaze kama ulimwengu wa Kirumi ulivyofanya, kwa kweli alitaka kuwaambia wanaume kwamba katika ulimwengu wa Yesu wanawake waliruhusiwa kunena? Je, inawezekana kwamba (kwa mara nyingine) hatukuona kile Paulo alichokuwa akikilenga? Badala ya kulizingatia karipio lake na kuwaruhusu wanawake kunena, tunaendeleza hasa zile desturi za mfumo dume ambazo Paulo alizihukumu?

Kama mwanahistoria, ni vigumu kwangu kupuuza jinsi maneno ya Paulo yanavyofanana na ulimwengu wa Kigiriki na Kirumi aliomoishi. Lakini hata kama nimekosea, na Paulo anatumia tu vyanzo vya Kirumi badala ya kuvinukuu kwa makusudi ili kuvikanusha, bado ningetoa hoja kwamba maagizo ambayo Paulo aliwapa wanawake wa Korintho yamefungwa katika muktadha wao wa kihistoria. Kwa nini? Kwa sababu kutokuwa na mipingano ni sifa njema ya tafsiri nzuri (yaani upatanifu wa kauli za sura nzima, waraka mzima na Agano Jipya zima). Paulo hatoi amri ya jumla kwamba wanawake wanapaswa kunyamaza; katika nyaraka zake zote anawaruhusu wanawake kunena (1 Wakorintho 11:1-6 ni mfano mzuri wa jambo hili). Paulo hauwekei mipaka uongozi wa wanawake; yeye mwenyewe anatuambia kwamba wanawake waliongoza katika kanisa la kwanza na kwamba anaziunga mkono huduma zao (nitajadili Warumi 16 katika sehemu inayofuata). Kuweka ngazi ngumu za kijinsia kuwa sheria si jambo ambalo Paulo analijali hata kidogo. Kama Beverly Roberts Gaventa anavyotukumbusha kuhusu kifungu cha awali katika Waraka wa Kwanza kwa Wakorintho (12:1-7), “wito wa Paulo wa kuhudumu haujawekewa mipaka ya kijinsia, hivi kwamba hoja kuhusu ukamilishano hazipati msingi wowote hapa”. ***Kwa kusisitiza kwamba Paulo aliwaamuru wanawake wanyamaze, Wakristo wa kiinjiili wamejisalimisha tena kwa utamaduni wa mfumo dume. Badala ya kumtupa Aristotle baharini (jambo ambalo Rachel Held Evans aliwahi kututia moyo tufanye), tumeutupa baharini uhuru katika Kristo ambao Paulo alijitahidi sana kutupa.***

Kwa sababu wanawake wa Biblia katika maandiko ya Paulo hawafuati picha yetu ya “mwanamke wa kibiblia”

Ni wanawake wa Paulo katika Warumi 16 ambao hatimaye walinibadilisha msimamo.

Bado naikumbuka Jumapili ile ambapo jambo hili lilinieleweka ghafla. Baada ya mahubiri nilikuwa nimechafuka moyoni. Nilichafuka kiasi kwamba niliosha vyombo. Maji yaliyotiririka yalituliza moyo wangu nilipokuwa nikisugua sahani za chakula cha mchana. Mume wangu alijua kwamba kuna jambo lisilo sawa (kuosha vyombo kulikuwa ishara ya wazi). Aliingia jikoni. Hakusema neno lolote. Hatimaye nilisema. “Siamini kwamba mwanamume ndiye kichwa.” Aliegemea meza ya jikoni. Sikuweza kumtazama. Muda zaidi ulipita, kisha akauliza: “Huamini kwamba wanaume wameitwa kuwa viongozi wa kiroho wa nyumba?” Nilitikisa kichwa. “Hapana.” Alisimama pale dakika moja zaidi, kisha akasema tu “Sawa” na kuondoka. Nilijua kwamba hakukubaliana nami katika jambo hilo – alikulia katika kanisa la ukamilishano na alisoma katika seminari ya ukamilishano. Hata hivyo alikuwa tayari kusikiliza na kufikiria mtazamo mwingine wa kitheolojia. Nitaendelea kushukuru daima kwa imani aliyonionyesha siku ile.

Kwa kweli si mahubiri yale yaliyokifanya kikombe kifurike, ingawa nakumbuka kwamba yalihusu uongozi wa wanaume. Kilichokifanya kikombe kifurike ni mhadhara niliokuwa nimeutoa hivi karibuni katika kozi yangu kuhusu historia ya wanawake. Tulikuwa tukizungumza kuhusu wanawake katika kanisa la kwanza, tulipokuwa tukisonga mbele kwa mpangilio wa wakati kutoka ulimwengu wa kale

hadi Zama za Kati. Kwa ghafla tu nilimwomba mmoja wa wanafunzi afungue Biblia yake na kusoma Warumi 16 kwa sauti (katika chuo kikuu cha Kikristo naweza kutegemea daima kwamba angalau mwanafunzi mmoja ana Biblia mkononi). Niliwaomba wanafunzi wasikilize na kuandika kila jina la mwanamke watakalolisikia.

Ulikuwa wakati wa kufundisha wenye nguvu – kwa wanafunzi na kwangu mimi. Nilijua kwamba wanawake walijaa katika mistari hii, lakini sikuwahi kusikiliza majina yao yakisomwa kwa sauti, moja baada ya jingine.

Fibi, shemasi mwanamke, aliyeuleta waraka wa Paulo na kuusoma kwa sauti katika kanisa la nyumbani kwake.

Priska (Prisila), ambaye jina lake linatajwa kabla ya lile la mumewe (jambo la kushangaza kabisa katika ulimwengu wa Kirumi), kama mtenda kazi pamoja na Paulo.

Mariamamu, mtenda kazi hodari kwa ajili ya Injili huko Asia.

Yunia, mashuhuri miongoni mwa mitume.

Trifaina na Trifosa, wapiganaji pamoja na Paulo katika Bwana.

Persisi mpendwa, aliyefanya kazi kwa bidii pia kwa ajili ya Bwana.

Mama yake Rufo, Yulia, na dada yake Nerea.

Wanawake kumi wanaheshimiwa na Paulo.

Wanawake saba wanatajwa kwa sifa ya huduma yao: Fibi, Prisila, Mariamamu, Yunia, Trifaina, Trifosa na Persisi. Mwanamke mmoja, Fibi, anaitwa shemasi mwanamke. Kevin Madigan na Carolyn Osiek wanaandika kwamba Fibi “ndiye shemasi mwanamke pekee wa kanisa la karne ya kwanza ambaye tunalijua jina lake”. Mwanamke mwingine, Yunia, hatambuliwi tu kama mtume, bali kama mmoja aliye mashuhuri miongoni mwa mitume.

Je, mlijua, niliwaauliza wanafunzi wangu, kwamba katika Warumi 16 wanawake wengi kuliko wanaume wanatambuliwa kwa huduma yao? Tuliketi pale tukiyatazama majina ya wanawake hawa. “Kwa nini?” ghafla mwanafunzi mmoja wa kike aliuliza, akiwa amezama sana katika mhadhara hata hakuinua mkono. “Kwa nini sikuliona jambo hili mapema?” Huenda kwa sababu tafsiri ya Biblia ya Kiingereza unayoitumia inaifanya kazi ya wanawake isionekane wazi, nilimwambia, nikaanza maelezo zaidi.

Nilijisikiliza mwenyewe nilipokuwa nikitoa mihadhara siku ile. Nilijisikiliza nikitoa ushahidi wa jinsi tafsiri za Biblia za Kiingereza zinavyoficha nafasi ya uongozi ya wanawake katika kanisa la kwanza. Nilijisikiliza nikipitia pamoja na darasa tafsiri mbalimbali za Warumi 16.

Chukueni kwa mfano Ryrice Study Bible, iliyochapishwa mwaka 1986 na Moody Press (inapatikana pia katika tafsiri ya Kijerumani). Babu yangu alikuwa na Biblia hii, na nakala yake iko kwenye rafu yangu. Badala ya kumtambua Fibi kama shemasi mwanamke, inatafsiri kazi yake kuwa “mtumishi”. Sikilizeni maelezo yake ya kujifunzia: “Neno linalotafsiriwa hapa ‘mtumishi’ mara nyingi hutafsiriwa ‘shemasi mwanamke’, jambo linalowafanya baadhi ya watu kudhani kwamba Fibi alikuwa shemasi mwanamke mwenye cheo rasmi. Lakini kuna uwezekano mkubwa zaidi kwamba neno hili linatumika hapa kwa maana isiyo rasmi ya msaidizi.” “Mmeliona hilo?” niliwaauliza wanafunzi wangu. Hakuna ushahidi unaotolewa kwa nini nafasi ya Fibi inapaswa kutafsiriwa “mtumishi” na si “shemasi mwanamke”. Hakuna ushahidi unaotolewa kwa nini neno hili linatumika zaidi kwa “maana isiyo rasmi ya msaidizi”.

Tunaweza kukisia sababu ya uchaguzi huo wa tafsiri: ni kwa sababu Fibi alikuwa mwanamke, na kwa hiyo inadhaniwa kwamba hangeweza kuwa shemasi. Kama maneno “shemasi wa kanisa lililoko Kenkrea” yangefuata jina la mwanamume, nina shaka kubwa kwamba maana ya “shemasi” ingewahi kutiliwa shaka.

Nilipokuwa nikifundisha, nilifikiria kanisa langu mwenyewe. Jinsi wanawake walivyoonekana mara chache jukwaani, isipokuwa kuimba au kupiga ala ya muziki. Nilifikiria jinsi wanawake walivyoongoza ibada ya watoto wetu na wanaume huduma ya watu wazima. Nilikumbuka wakati nilipooomba kufundisha darasa la Shule ya Jumapili la watu wazima, na mchungaji akaja kupitia vifaa vyangu vya kufundishia. Kwa kuwa nilifundisha historia ya kanisa tu, aliniruhusu kufanya hivyo. Lakini kama ningejadili andiko la Biblia, ingekuwa habari nyingine.

Nakumbuka kwamba nilijiona kama mnafiki niliposimama mbele ya darasa langu la chuo.

Hapo nilikuwa, nikiwaongoza wanafunzi wangu kupitia ushahidi wa kihistoria wenye kushawishi kwamba tatizo la wanawake katika uongozi halikuwa Paulo; tatizo lilikuwa jinsi tulivyomwelewa Paulo vibaya na kumtia gizani. Hapo nilikuwa, nikiwaonyesha wanafunzi wangu jinsi wanawake katika kanisa la kwanza walivyoongoza na kufundisha kwa kweli, hata kama mashemasi wanawake na mitume wanawake. Yunia, niliwaonyesha, alionekana kuwa mtume mwanamke karibu hadi nyakati za kisasa, ndipo watu walipoanza kutafsiri jina lake kwa jina la kiume: Junias. Mtaalamu wa Agano Jipya Eldon Jay Epp ameandaa majedwali mawili yanayoorodhesha Agano Jipya la Kigiriki kuanzia Erasmus hadi karne ya 20. Kwa pamoja majedwali hayo yanaonyesha kwamba jina la Kigiriki Yunia lilitafsiriwa karibu kila mara katika umbo lake la kike, hadi karne ya ishirini, ambapo jina hilo ghafla lilianza kutafsiriwa kama jina la kiume Junias. Kwa nini? Gaventa anaeleza: “Epp anaonyesha wazi kwa namna inayoumiza na kukera kwamba sababu moja muhimu katika jinsi Warumi 16:7 ilivyoshughulikiwa katika karne ya 20 ilikuwa dhana kwamba mwanamke hangeweza kuwa mtume.” Yunia akawa Junias kwa sababu Wakristo wa kisasa walidhani kwamba ni mwanamume tu angeweza kuwa mtume. Kama mwanahistoria nilijua kwa nini wanawake katika nyaraka za Paulo hawalingani na vile vinavyoitwa vizuizi ambavyo viongozi wa makanisa ya leo wanawawekea wanawake. Nilijua kwamba ni kwa sababu tumemsoma Paulo vibaya. Paulo hakosi msimamo katika jinsi anavyowatendea wanawake; sisi ndio tuliomfanya aonekane bila msimamo kwa tafsiri yetu. Kama Warumi 16 inavyoweka wazi, ukweli ni kwamba wanawake wa Biblia wanapingana na mawazo ya kisasa kuhusu “mwanamke wa kibiblia”.

Nilijua hayo yote. Hata hivyo sikuwapinga viongozi wa kanisa langu walipodai kwamba kwetu wanawake hawaruhusiwi kuwafundisha wavulana wenye umri zaidi ya miaka kumi na mitatu. Bado nilinyamaza.

Niliendelea na mhadhara wangu. Uhalisia wa kihistoria ni ule ule kwa Fibi, niliwaambia wanafunzi wangu. Paulo anamwita shemasi mwanamke. Hakuna anayelipinga andiko lenyewe – wanaweza tu kupinga maana ya andiko. Fibi alitambuliwa na mababa wa kwanza wa kanisa kuwa mwanamke na pia shemasi. Kwa mfano Origen aliandika mwanzoni mwa karne ya tatu kwamba cheo cha Fibi kinathibitisha “kwa mamlaka ya kitume” “kwamba wanawake nao wanaitwa katika huduma ya kanisa, huduma ambayo Fibi aliwekwa ndani yake katika kanisa lililoko Kenkrea. Paulo hata anahesabu matendo yake makuu kwa sifa na heshima kubwa”. Ingawa hakika tunaweza kuuliza Origen alimaanisha nini kwa “huduma ya kanisa”, ni wazi kwamba Origen aliikubali nafasi aliyopewa Fibi. Karne moja baadaye Yohane Krisostomo, mhubiri “mwenye ulimi wa dhahabu”, aliandika kuhusu heshima kubwa aliyopata Fibi kwa kutajwa “kabla ya wengine wote”, kuitwa “dada” na kutambuliwa kuwa “shemasi mwanamke”. “Wanaume na wanawake pia”, anahitimisha Krisostomo, wanapaswa “kumwiga” Fibi

kama “mtakatifu”. Katika mahubiri yake kuhusu 1 Timotheo 3:11, Krisostomo anaweka wazi kwamba anawaelewa wanawake kuwa mashemasi sawasawa na wanaume. Anaandika: “Vivyo hivyo wanawake wanapaswa kuwa wastahivu, si wasingizaji, wenye kiasi, waaminifu katika mambo yote. Wengine husema kwamba [Paulo] anazungumza kuhusu wanawake kwa ujumla. Lakini hilo haliwezekani. Kwa nini atake kuingiza katikati ya maneno yake jambo fulani kuhusu wanawake? Bali anazungumza kuhusu wanawake wenye cheo cha shemasi. ‘Mashemasi na wawe waume wa mke mmoja.’ Hilo linafaa pia kwa mashemasi wanawake, kwa sababu ni jambo la lazima, jema na sahihi, hasa katika kanisa.”

Ikiwa uelewa huu ulio wazi wa uongozi wa wanawake kutoka kwa mzee/presbiteri na shemasi wa karne ya nne unawashangaza, basi wanahistoria wa kanisa Madigan na Osiek wanatukumbusha kwamba haipaswi kuwa hivyo: “Katika makanisa ya Yohane huko Antiokia na Konstantinopoli,” wanaandika, “mashemasi wanawake, au *diakonissa* (jina la Kigiriki la cheo hicho), walijulikana vizuri.” Kumweleza Fibi kama shemasi mwanamke hakukumshangaza Krisostomo, kwa sababu baadhi ya rafiki zake wazuri wa karne ya nne walikuwa mashemasi wanawake. Kwa kweli Madigan na Osiek wamegundua marejeo 107 (ya maandishi juu ya mawe na ya vitabu) kuhusu mashemasi wanawake katika kanisa la kwanza.

Bila shaka, niliwaambia wanafunzi wangu, si kila mtu katika kanisa la kwanza aliyewaunga mkono wanawake katika nafasi za uongozi. Cheo cha presbiteri ni ushahidi wa wazi wa jinsi chuki za mfumo dume za ulimwengu wa kale zilivyokuwa tayari zimejipenyeza ndani ya Ukristo. Mnakumbuka jinsi Aristotle alivyoona mwili wa mwanamke kuwa kilema na ulioharibika umbo? Viongozi wa kanisa waliyaingiza mawazo haya katika maamuzi ya mabaraza yao, na tayari katika karne ya tano walitangaza kwamba miili ya wanawake haifai kwa uongozi. Kama Madigan na Osiek wanavyoandika, “usafi wa kiibada unahusishwa na wanaume, unajisi na wanawake. Hii ndiyo iliyokuwa hoja kubwa zaidi dhidi ya presbiteri wanawake”. Kufikia karne ya sita, kanisa lilipoenea katika nchi za Ulaya na kuchukua nafasi ya viti vya zamani vya kidunia vya mamlaka ya Kirumi kwa vyeo vitakatifu vya askofu na kasisi, wanawake nao walikuwa wakisogea – lakini kurudi katika nafasi yao ya zamani chini ya mamlaka ya wanaume.

“Dkt. Barr, kwa nini hatufundishwi jambo hili kanisani?”

Nilimtazama mwanafunzi yule, na moyo wangu ukabanwa. Watu wengi hawajui tu, nilisema. Vitabu vya kufundishia vya seminari mara nyingi huandikwa na wachungaji – si na wanahistoria (na hasa si na wanahistoria wanawake). Watu wengi wanaohudhuria makanisa ya ukamilishano hawajui kwamba tafsiri ya ESV ya Yunia kama “anajulikana sana na mitume” badala ya “mashuhuri miongoni mwa mitume” ilikuwa hatua ya makusudi ya kuwaweka wanawake nje ya uongozi (Warumi 16:7). Watu wanaamini kwamba wanawake katika kanisa la kwanza walitengwa na uongozi, sawasawa na wanavyotengwa na uongozi katika kanisa la kisasa. Kanisa linafundisha kile linachoamini kuwa ni kweli.

Hayo ndiyo mambo niliyoyasema kwa sauti.

Kile ambacho sikukisema – na kilichonitua machozi siku ile niliposimama kando ya sinki langu – ni kwamba nilijua ukweli. Nilijua ukweli, na hata hivyo nilinyamaza katika kanisa langu. Nilinyamaza kwa sababu niliogopa kwamba mume wangu angepoteza kazi yake. Niliogopa kupoteza marafiki zetu. Niliogopa kupoteza huduma yetu.

Ukamilishano huwazawadia wanawake wanaozifuata kanuni. Kwa kunyamaza nilisaidia mume wangu abaki kuwa kiongozi. Kwa kunyamaza niliweza kuwa na ushawishi fulani. Kwa kunyamaza nilidumisha urafiki na imani ya wanawake walionizunguka. Kwa kunyamaza nilidumisha maisha ya starehe.

Lakini nilijua ukweli kuhusu wanawake wa Paulo. Nilijua uhalisia kwamba wanawake wanaosifiwa katika Biblia - kama Fibi, Prisila na Yunia - wanatilia shaka mipaka ya picha ya kisasa ya “mwanamke wa kibiblia”. Kama mwanahistoria nilijua kwamba wanawake katika kanisa langu mwenyewe waliwekwa mbali na nafasi za uongozi kwa sababu mfumo dume wa Kirumi ulikuwa umejipenyeza tena ndani ya kanisa la kwanza. Badala ya kuiacha Rumi ya kipagani na kumshika Yesu, tulikuwa tumefanya kinyume chake – tukauacha uhuru wa Kristo na kuukumbatia ukandamizaji wa ulimwengu wa kale.

Nilifunga maji ya sinki na kupanga vyombo.

Ulikuwa wakati kwangu kuacha kunyamaza.

Tanbihi

1. Katika ulimwengu wa lugha ya Kiingereza, ukamilishano (complementarianism) unamaanisha kwamba mwanamume na mwanamke wanakamilishana, lakini ndani ya mpangilio wa ngazi za mamlaka ambamo mwanamume anaongoza na mwanamke anafuata – yaani mwanamke si tu kwamba amepangwa pamoja na mwanamume, bali yuko chini yake – kama matokeo au kielelezo cha mpangilio wa uumbaji. Beth Barr na mtafsiri, pamoja na Wakristo wengine wengi, wanashikilia kwamba mwanamume na mwanamke wanakamilishana wao kwa wao bila mtu mmoja kuwa chini na mwingine juu katika ngazi za mamlaka.
2. Luther aliyaita maandiko haya, yaliyopanga maisha ya nyumbani na ya watu wao kwa wao, “Haustafeln” (mbao za kanuni za nyumbani).
3. Ndivyo ilivyo pia katika tafsiri nyingi za Kijerumani.